

Landskap: Småland Upptecknat av: Knut Dahlin
 Härad: Östbo Adress: Elvö
 Socken: Tämnö Berättat av: Iren Johan Andersson
 Uppteckningsår: 1935 Född år 1871 Tämnö

4/ Uppteckningen rör Lekhider jämte fisket i Flären
samt en typisk jämsal Tämnöfiska-
res livshistoria.

Sagermannen är fiskaren och f.d.
 lantbrukaren Iren Johan Andersson, Karls-
 lund, Tämnö. Han är nu inackorderad
 på Älderdanshemmet Karlslund i Tämnö.
 Där betalar han för sig genom fiske i
 Vidötern. Utkomsten av detta fiske är inte
 stor, men Iren Johan Andersson cyklar nästan
 dagligen med en korg fisk in till Vänersborg.

Levnads-
beskrivning.

man ligger en mil norr om Tåmås. Det
är en god prestation av en 70-årig man.
Trots att han slitit mycket ont i sina
lår, är han vid en ovanligt god vigör.
Han är hydligen av gammalt kärnvärke.
Nu i dag villjar han mestadels ensa sina
nät och brökar, binda och gjöra några gjö
och förtäja gjö i sin fisk. Det är ju sällan
en 80-årig man med så mycket lekrodd
flera i bygden är han religiöst sinnad, men
balar mycket gärna om rent världsliga ting.
Han är bort sagt relativt lätt att komma till
tals med.

Oven Johan Andersson berättade
följande om sitt liv och sitt dagliga arbete.
Han kan nog blä om en typisk gammal Tåmås-fiskerilivskata.

5063

-3-
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3
Livshistoria

"Ja, jag är född i Värnamo den 2 november 1857. Nu är jag snart 80. år gammal, kan vela. Jag bodde i Hinda-
kind ^{i Värnamo socken} nära Hinden, giva väster om Värnamo, han vet, jag bodde där under en lång tid. I Hinden har jag fiskat, sedan jag var 6 år gammal. Jag flyttade hit till Tåmås, när jag var 15 år gammal. Det var 1872. Här bjönte jag först i 3½ år på Gröne Backe, sen i fyra år på "Jarnas" i Rolsby, och till sist i fem år på Trehörningen. När jag lämnade Trehörningen, var jag 28 år. Jag gifte mig då och blev min egen på Kellena (Kellena, Rolsby, Tåmås). Där var jag i 6½ år och flyttade sen till Nässet, och där har jag bott i hela 43 år. I mars 1935 lämnade

jag kände till min äldre son
~~Anders~~* som nu är snart 50 år sam-
 mal. Jag gifte mig nämligen i Skellefte
 1885. Ande sedan ^{det är missfunken} dess har jag fiskat
 på allver. Många, många gånger har
 jag frusit och stigit, men det som måste
 gå, det går. Man ska' ha' dan', som
 den kommer. Jag har haft sin i min
 familj att ställa te'jorden (jordfärd),
 så det har inte varit så enkelt alltså.
 Två hustrur och fem barn. Kunde jag ve-
 lat, att det skulle gå så, så hade jag
 aldrig trott, att jag kunde gå igenom
 allt. Framtiden är, som väl är, viss.
 Man ska' ha' dan', som den kommer.
 Kunde jag inte kunnat hålla humöret
 */ se underskriften av 1935: Repläggning.

nejde, så hade allt nog inte gått så, som
det gjord. Nä, han ska' vela, att ha den,
som den kommer!

På vintern har det alltid varit Vinterfiske
att fiska. Jag stek out många gånger. Det var
länga tider, som skjortan inte hann torke om
nätterna. Jag lade mig sent genomsvettig, och sedan
märkte jag ögon i ökan. Men det gör inte att
hushålla så med sin kropp. Jag har fått igen
det nu. Men än i dag redan jag mig gott. För
en tid sedan fick jag väl mig en stäng av lung-
inflammation. Den har jag aldrig haft förut, så
jag får väl börja bli försiktig. Men då jag var
ung, fiskade jag som sagt mycket på vintern.
Ibland kunde jag få 30 kilo på abborrskott. Jag
fiskade mest mellan 3-djedag jul till en älska

5063

- 6 -

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

6

der före järn. Det var till att köra omkring
på skridskor varenda vintern. Ibland åkte
jag liksom de äldre "broddkäpp". Det var
till att stå på isarna på järnskodda dröjor
och "brodda" sig framåt med en broddkäpp.
Broddkäppen var en stake med dubbar i
ena ändan. "Åka broddkäpp" gick fort, liksom
fort som en skridskoåkare kunde köra.

På vintern började jag fiska vid 1 eller
2-tiden på morgnarna. Men på sommaren
började jag redan vid 4 eller 5-tiden på
eftermiddagen. Jag brukade alltid lägga ut nätket
mellan klockan 5 och 7 på eftermiddagarna.
Ja, man har ju samma tider nu men,
de flesta säger väl inte upp så tidigt, som
man gjorde, då jag var ung.

Sagoröding.

Småland
Åstbo
Tärnö
Mys 1935

5063

Myss Knut Dahlin

besät. Svant. Andersson

Lektider för fisket i Flören 7. 1857 i Värnamo

- 7 -

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

7

Vekeräkningen

Ja, vi räknade både lantbruket
och fisket i vecker, då jag var ung.
Det fanns 13 vecker och varje vecka
var 7 dagar, lika lång tid som en
vanlig vecka, kan vara. Det börjar
med den 13. vecken och fortsätter
sedan till den 4-de, som slutar
på Söndagen den 8. juni.
Den 13-de vecken började på Vil-
helmsdagen den 6. april. Det är
många som än i dag håller på
veckeräkningen.

Det fanns gott om fisk i Flören,
särskilt innan sjöregleringen började.

Fiskeriet

Mer fiskade vi gäddor, abborrar, sik
och ål. Men vi tog också en hel del
lake, brax, mört, benfisk och görs.
Benfisken och görsen är dock odugliga
till föda. — Benfisken, som vi också
kalla bentöjan liknar sikarna.
Den lever i skin en vecka före mid-
sommars. Benfisken blir mestadels 10
cm lång. Men får den rentigen jä-
rät, och vi använde den oftast till
att fodra vinen med. Många häver
dock ut den på dyngan. — Görsen
är också vanlig. Den lever på höstarna
mestadels i sikalen. Men får den
i de finare näken. Den är lika lång
som benfisken, omkring 10 cm. Vi an-

vänder den vanligast att sätta grä abbor-
och ålaren.

Jarai, han vill veta när de övriga
fiskarna leker ja, i hur och ordning så
ha vi väl laken först och viken sist.

Laken leker i januari och början
av februari. Men det kan hända, att den
håller grä att leka ända in i mars. Van-
ligen slutar den dock att leka omkring den
5-te februari. Den blir mestadels mellan
2-2½ kg men kan också gå upp till mellan
3 och 4 kg. Vi kan ju se på an, hur man
fångar den ser, ja!

Sedan kommer gäddan. Den leker
i månaderna mars och april. Först
kommer isgäddan. Den är ljusare i fär-

gen är andra göddor. Den ligger i mars och
håller då ofta till under isen. Därför
kallas den både "marigödda" och "isgödda".

Sedan isen gått upp kommer fröa-
göddan. Vi kallar den ofta "djungöddan",
ty den håller till på djupa vatten.

Den är mörkare i färgen. Den ligger
vanligen i april, men den kan ligger
redan dessförinnan. Det är alldeles
beroende på frysenshuden. Den har fått
sitt namn av grodorna, som vi
här kallar "fröa". Frögöddan blir i
regel aldrig större än 9-10 kilo, men
det har hänt, att man fått upp fröa-
göddor på 18 kilo.

Då lövet spricker fram, kommer

5063

- 11 -
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

11

Lövgädden. Den går då rygg på ma-
derna och lägger där sin rom. Men
maderna är ett farligt ställe, sedan
göregleringen kommit till. Ofta himen
inte romen utvecklas förrän
vattnet sjunkit undan, så att mada-
na bli torrlagda. Då svärmar rom-
men fort och förstöres. Det är sedan
här det är den värdefullaste göddsorten.
Jag har gång på gång häffat på
må vattenfyllda hälar på ma-
derna, den göddrommen legat i
stora, varhade klumpar och på
störk.

I den förste veckan i april kom-

mer abborrleken. Den slutar vanligen
i juni skoe innan midnatt.
Den börjar att leka vid vassen och
lekar sedan allt längre ut. Därför
skäjer man på vassabborren och
djupabborren.

- Vassabborren leker först. Den
håller till vid vassen och av det kan
den få sitt namn, kan vara. Den är
läsare till färger än djupabborren. Vass-
abborren blir vanligen mellan $\frac{1}{2}$ och $\frac{3}{4}$
kg. Det egendomliga är, att det finns
mycket få honor bland dem. Det är
endast fem 4 på 100 stycken (4%).

- Sedan kommer djupabborren.
Den håller till ute på djupen. Den

5063

är ganska stort till färgen och betydligt
mörkare än vassbären. Den blir
vanligast $\frac{1}{4}$ hg. De merka röja något
över 2 hg.

Fjorton dagar före midsommar
leker "brammen" (braken). Den kallas
meddelts till vid vasskanten och blir
vanligen 3 till 4 hg.

Som jag sade, leker benfischen en
vecka före midsommar. Den liknar sikten
och kallas också för bentöjan.

Men redan i slutet av april i
den 9. veckan kommer möten. Det går
oftast 3 st på kiloet.

-13-
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

13

Sedan kommer det ingen lek förän
i slutet på oktober. Då kommer vika-
leken. Först leker vikklojan och sedan
storniken. Det är en beständ skillnad
mellan de båda fiskrikerna. Många tror
att de äro av samma slag, men det
är fel. Jag har gransket en hel mängd
av varje slag, och de ha aldrig varit
av samma sort, inte! Jag har fiskat: fiskar
är, kan veta, och då lär man sig en hel del.
Nej, det är många som tror, att storniken
är en större art än vikklojan, men det kan väl
vem som helst se, att det inte är. Det är så,
kan veta, att storniken har underboken (-käken)
en centimeter kortare än vikklojan. Så det
är inte bara storleken, som skiljer dem åt.

Den lika tillika äro fjällen på iklöjan
klarare än på storsiken. På det så!

Siklöjan kommer först i sika-
leken. Den leker i slutet av oktober. Det
går vanligen ¹⁰en halv stycken på kilo och

När träden fällt sina löv
kommer storsikaleken. Storsiken kallas
därför orkå lövsiken. Den leker mesta-
del i de första dagarna i november.

Det går vanligtvis fyra stycken på ett kilo.

I sikaleken kommer orkå
gömen. Den har jag redan talat om. (se
sid 1). Den är som sagt oätlig och man
brukar jätta den på revor till abboue och så.

Och så till sist var det en
annan fiskart, som vi skulle tala om

Men den leker inte här uppe, han vet det är
älven. Men han inte finne någon rom
efter den. Jag har sett ~~innehåll~~ älsar, när
han aldrig funnit någon rom. Men han
dock två egendomliga vänner. Den går mest
i land i augusti. På vintern klungar den
sig samman, så att man kan finna
klungor på en 20-30 stycken i dvala.
Det går mestadels till 5 hekto. Men
de största väger ända till 3 kilo.

Jag så ha vi inget mer att berätta
om i lekarna. Jag vill gärna
höra lite om, hur man fångar fisken.
Ja, det skall jag nog kunna ge besked om.
Vi gör väl i ordning alla lekarna, han vet.

5063

Fisken och fiskeredskap i Flåren-17-
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

7

Man får gärna gå ut att fiska i lekarna ^{"ellor"} (amors) bli det bara "krobb". Då gäller det att ha näten väl anordnade så att alla andra fiskeredskap i ordning.

Låten leker man sig i januari och februari. Man brukar laga den i sänkenjärden och hönnor men också i ständbrok och rev. Då har man alltid "ma" (bek) i sänkenjärdena eller i hönorna. Man brukar "maa" med en del av rågkli och hörfrö (hufvfrö).

Gäddorna har man i hönnor, åtminstone under lekarna, så de lätt går i. Sedan använder man revet med mörten

lek. Någon må ha man aldrig i kom-
morna, då man fiskar göddor.

Abborren leker ju först vid vassan
och sedan allt längre ut. Därför får man
flytta mjärderna utåt med tiden. Man kan
inte heller ha någon må. Men man
brukar lägga gravskivor kring in-
gångarna till mjärden. De stora abborra-
na vill ju, hur konstigt det än låter.
Abborrarna vill ju riva av sin ro-
gård, kan se. Sedan fortsätta de
som oftast in i mjärden, och så är
de fängede. Man fångar abborrarna
och så med nät.

Brassmen (bracc) leker ju
vid vasskanterna. Därför ställer man

honnorna der. Men använda de s. h.
brannakonnor. Det är inte konstigare
med dem, än att de ha större "gammal"
än vanliga konnor. Sedan ser man
brannen på näb och rev. med degg-
nack m. bek. Det är mest på sen-
hösten man använder sådana redskap.

Mörtaleken kommer i slutet av
april. De använder man näb och Mört-
burar utan "na". Senare läggs man
särskild "na" i mörtburarna, men inte
förän mörtaleken är över.

Sikaleken ger det bästa fisken
i Flören. Först leker ju siklön. Det är
ju i slutet på oktober. Den ser man i fjä-
rskade näb. Striken får man se i

grövre, grönsåkiga nät.

Men för man i regel på åla-
rer och i hönor. Den finns inte i
mycket av numera, ved det man kan
bero på.

Ja, om han har frågat mig om så
mycket, så om han jag inte något mer att
hålla om. Det är synd att jag ska' va' så
brorslig efter lunginflammationer, han vet!
Ja, om han kommer tillbaka nästa år, så
ska' jag väl ha mer att hålla om!